

ACC. NR. M 6224.1-21.
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking.
Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra, 2 Kråksmåla.
Socken: Ålgård. Berättat av: Susanna Carlsson.
Uppteckningsår: 1939. Född år 1800. i Ålgård.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör

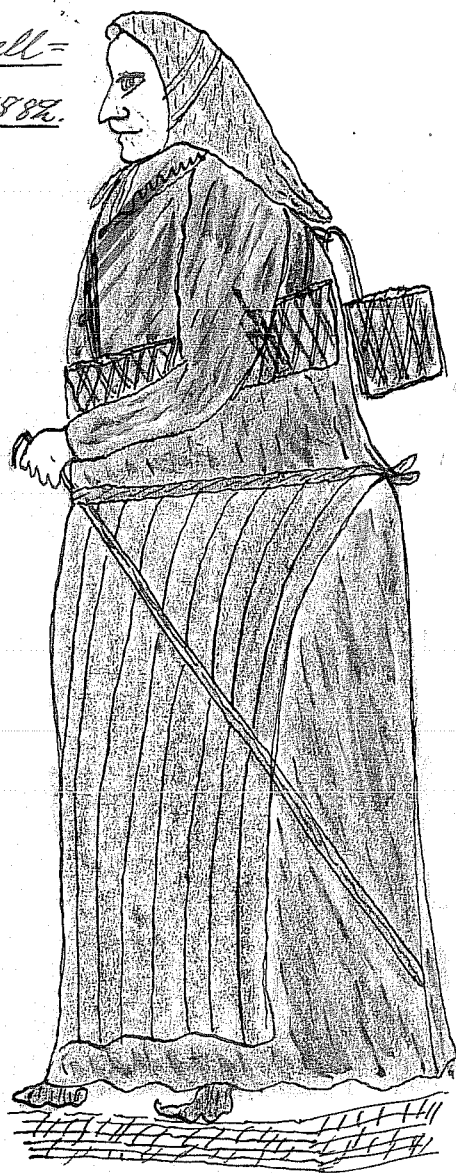
"Västgöta Kvallar och Nasare."

(Sidorna 16-37.)

Vol. 2.

Skriv endast på denna sida!

Nº 4. "Mammes-Flava"
med vetebröds och karamell-
korgarna. Minnesteckning 1882.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

196224-1.

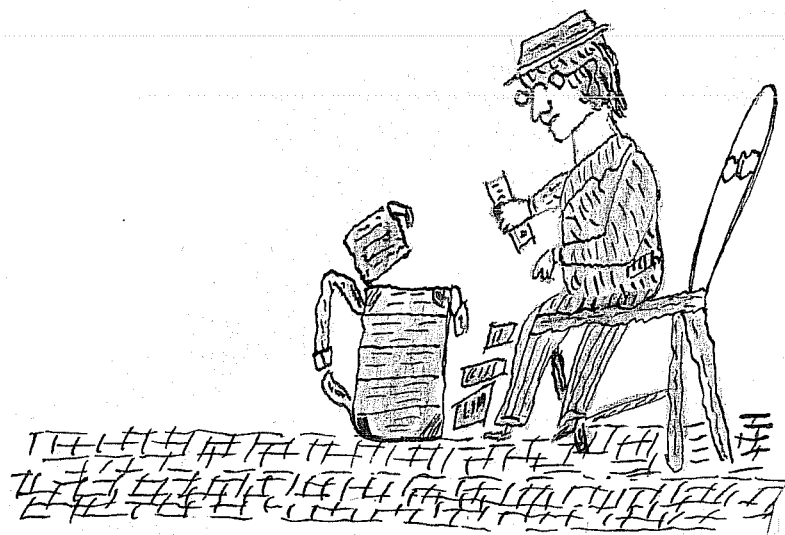
N° 5. x. Våra orters kiste "Väuskelknalle"
Per Ljungkrantz. Från Västergötland.
1880.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

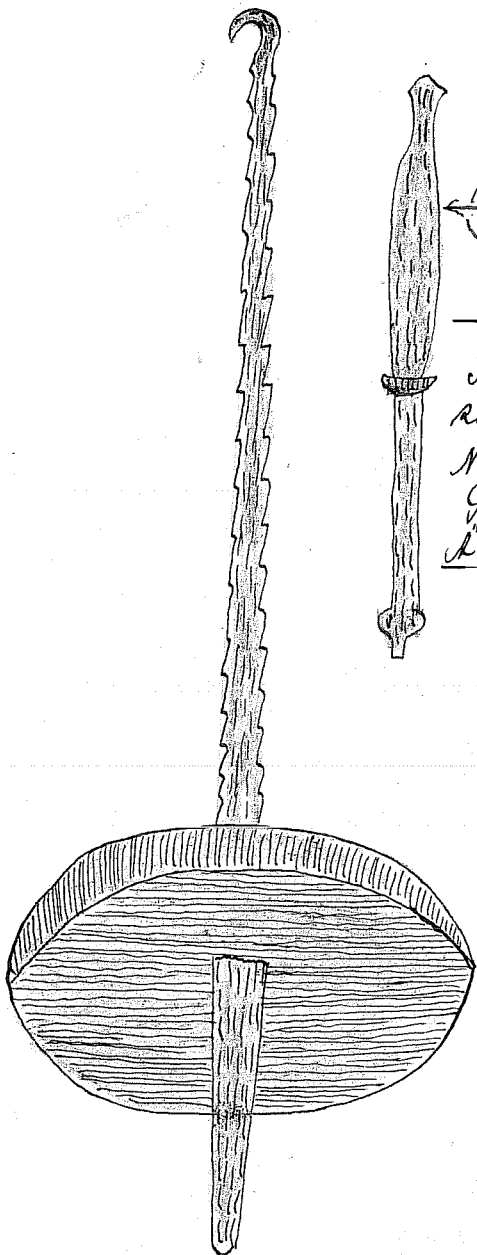
M 6224:2.

N° 5. y. "Baggatorpaknalle"
Plockar fram sina varor.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M 6224:3.

Härinn visa-
des lincl.

N° 6. 2.

Plända från
sagerman
Nils Jansson
Pård i Björkebo
Ålgårdsröster.

ACC. N:R. M6224.4.Landskap: Småland.Upptecknat av: Carl VikingHärad: Uppvidinge.Adress: Furåkra^m Kråksmåla.Socken: Ålgö.Berättat av: Susanna Erlandsdotter.Uppteckningsår: 1939.Född år 1800. i Ålgösocken.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Min mormor, den outtämliga sagoberättarskan
Susanna Erlandsdotter, är i sina sagor, re-
dan känd vid Lunds Univ. Folkminnesar-
kiv. Som förr berättats, så försörjde han
sig, som Enka, många år genom att vä-
va, sticka strumpor och vantar, och så
sålde hon sina alster alltestädes i byggsö-
na. Hon var på sin tid en av våra ortens
F. d. "Nasare". Vidare om hennes liv och
levarne; se redan insända uppteckning-
ar! Hon dog 1896. cirka 96 år gammal, men
lever allfort i sagor och sägner.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6224.5

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge.

Socken: Älgshult.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Viking,

Adress: Furåkra, Kriksmåla.

Berättat av: Susanna Örlandsdotter.

Född år 1800, i Älgshultssocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2. I gammal tid förekom hos oss att (16.
folk från olika byar inom socknen
(men även utasocknes) idkade gårdfari-
handel. Dessa kringvandrande hand-
lare hette med gemensamt namn "Nä-
sare", och bestod av män och kvinnor,
samt försålde sina alster i bygderna.
Kvinnorna sålde hemvävda gardiner, hu-
vuddukar, borddukar, fickdukar, hemväv-
da strumpband och hemvävda kosthängs-
lor för män, samt handstickade strum-
por och vantar m.m. så var det t.ex. med min
mormor m.f. Sina alster buro dam i stora
spänkorgar eller och i stora blåa knyter.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M6924:6.Landskap: Småland.Härad: Uppvidinge.Socken: Älgshult.Uppteckningsår: 1939.Upptecknat av: Carl VikingAdress: Turåkra, 7 Prästnåla.Berättat av: Susanna Erlandsdatter.Född år 1800. i Älgshults socken.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Andra kvinnor äter sålde hembakat (12)
vetebräde och hembakade karameller,
som dom själva tillverkade. De bura
dessa saker i en lång spänkorg i rem över
axeln. I gammal tid fanns ej vetemjöl
närmare hos oss än i Kalmar och det var
ej ofta bönderna hemköpte. Ett par skit-
pund vetemjöl, så "Vetebräds-käring-
arna" hade god avgång. Den sista av
dessa "Vete och karamellbakarskor" var i
våra orter "Mammes-Flåva". Hon bod-
de på Kronofors i Älgshults socken. Jag
minnes henne något, ty barn längade
efter kakor och karameller. "Mammes-Flåva"

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6224.7

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge.

Socken: Ålgö.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Viking,

Adress: Furå, Kråksmåla.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter.

Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Med sin stora korg, se teckning nr 4. Vid ¹⁸ var det karlar, som tillverkade "Phopar" av trä, klappträ, liorven, råpsor, och smärre spänkorgar, som dam sålde i bygderna, men även på "kratursmarknader" såldes mycket hemsköjdt. När "Kasarna" sålde sina alster i byarna bytte dam stundom på "Gunnatura". t.ex. Fläsk, mjöl, Bröd och potatis. — Mycket fattiga kvinnor gjorde vispar av skalat björkris, grytviskor av skalat granris, kvastar av björkris, som dam bytte bort i byarna mot innatura. På sommaren plockade dam smultron och bytte sig mjöl för likaså för Blåbär.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6224:8.Landskap: Småland.Härad: Uppvidinge.Socken: Älgkult.Uppteckningsår: 1935.Upptecknat av: Carl Viking,Adress: Juråkra, "Kråksmåla."Berättat av: Kusarna Erlandsdotter.Född år 1800. i Älgkultsöcken.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Knallarna" voro i regel från Västergöt⁽¹⁹⁾land och benämndes "Västgötaknallar". Som besökte våra orter i regel vår och höst. De indelas i "Tygknallar, Skälknallar och Vävskedknallar." Tygknallarna bar sina till största delen hemvävda tyger i stora säckar. Som sålde ut i aluvis, mer eller mindre. Dessutom sålde dom kaffe "Lodvis och därtill s. k. kakesocker. Tjänstefolk kunde få kredit på tyger t. ex. på vären tills dom komma åter på hästen, "om käre Far gick i gå för sitt tjänstefolk." Samliga knallar dränkade och kistvade samman fransig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 6224:9
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra, Kråksmåla.
Socken: Ålgö. Berättat av: Susanna Erlands Sätter
Uppteckningsår: 1989. Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Porslin eller satte in "Näckar" i spän-⁽²⁰⁾
rocksvingar för att få mat och husrum
över natten. Men sålde dessa knallar
"Hyskor och hakar, knappar, krynalar och
sylspel m.m.". Skalknallar förde med
sig svarvade präskålar, präballrikar, öl-
bollar och svarvestop av prä. Som
hade häst och på hästen "Klövjesadel"
och en stor korg på vardera sidan
av hästen. I korgarna förvarades de-
ras varor, och vora korgarna fästade
vid "Klövjesadeln". Setta i äldre tid,
men omkring 1830.-1840. vora vägar
bättre så då hade dam vagn och kum-
le

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6224:10

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge

Socken: Klghult,

Uppteckningsår: 1789.

Upptecknat av: Carl Vikius,

Adress: Furåkra² Kråkskåla.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter.

Född år 1800. i Klghults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Transportera befyndligt flera kärle. Dessa ⁽²¹⁾knall-
ar bytte bytte sig till Lin, när dom bör-
jade få utrymme i sina skjutor.
De hade sina vissa "Kallplattor" i by-
arna, och där brukade dom övernatta.
T.ex. i min Mormors barnkammarhem i Sta-
geskruv. Hon sade, "Ja minnes de där
skällknallarna, som bara långa rockar
hur dom en höst vid avresan sade
till min mor. "Vår värfunda kommer
vi åter till kära mor!" Så var det
"Välskedsknallar," men ej så många, som
tillverkade nya välskedar och "Janda-
de om" gamla, men när man skulle

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6224:11

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge.

Socken: Håghult.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Vikberg.

Adress: Furåkra, Kråkshult.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter.

Född år 1800. i Håghultsöcken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hava "ombandat" skulle "Kära mor lām (22.
na 12 Lod finhäcklade Linbågar till präst
att därmed fästa fänderna i skeden. Sen
komma höst och vår, sålde nya skedar
(även kallade rittor) och maffiga gamla
till reparation. De boro skedarna i en
lång, smal säck under armen och häng
säcken i en rem över axeln. Jag minnes
något vår siste "vårskedsmatte" han
hette "Per Ljunkrantz" och var från Väst-
götaland. Det var vid tiden 1880. "Gubben i
långrock och långt skägg" gick fram
i Kråkshult, Håghultsöcken. Se be-
ning nr 5. Obs! Men det förekom även

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6224.12

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
 Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra, Flåksmåla,
 Socken: Ålgö. Berättat av: Susanna Erlandsson,
 Uppteckningsår: 1939. Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Smålandsknallar, som sålde diverse (23.
 varor, som som bara i ett stort skrin
 å ryggen. Den mest framstående av dem,
 som besökte våra orter var "Ragg-
 Torpa-knalle," Han lätte upp sina or-
 der i följande rim, när han ur skri-
 net plockade fram dem. Fjörde gången
 vid tiden 1885. han var i våra orter. Hans
 varukrönika lydde så, "Si gå da! Här
 kommer Raggatorpa knalle, som handlar
 med all, allt vad han säljer ä billigt ä
 bra. Skrubband åt mormor, vantar åt fru,
 flättband åt föra å munspel be bror. Blind-
 ur be Rakyn å Sinapss till kulan, atgrimma

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6224:13.

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge.

Socken: Håghult.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Viking.

Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Berättat av: Susanna Örlandsdotter.

Född år 1800. i Håghults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

te pigan, så blir hon snart fru. Speglar, (24.
skallter, glasögon, lösflättor, fällkniv åt dräng-
en och spelkort m. m. Far, som sin plånbok
behöver förnya, köper den bästa av mig, som
han får, prungar, fast samma, dock synas
som mätta, lägg pengas i sam, så persch
sär dam då." Ols! Min mormor kunde
"Braggatorpens krönika", så det är han,
som lärt mig den. Gubben sålde mer
eller mindre i varje gård, ty här var på
affärer den tiden. Varifrån han köpte sina
varor talade han ej om. Sporde någon ko-
nam, så svarade han, "Jag heter Billig,
farmien hette Klig; våra varor äro från Skaden

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M6224.14.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Vikberg,
 Härad: Åspåvidinge. Adress: Juråkra, Kriksmåla.
 Socken: Ålgö. Berättat av: Susanna Erlandsdotter.
 Uppteckningsår: 1789. Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gott köp." Så fick man vara nöjd. "Bägga"
 loppaknalle plockar fram sina varor,
 se beckning n:o 5. af! Obs! I regel vora "Nasa-
 se och knallar fredligt folk, goda saga-
 berättare och de flesta humoristiskt lag-
 da. Många i våra orter vilja gästa, att
 Västgötaknallar skulle vara dumma,
 enfaldiga, människor, men så var dock
 ej alltid fallet. Min fader har berättat följande,
 se min faders födelse och dödsår å rik:
 7. Vol: 1. När han var i 20-års åldern, så var
 seden hos oss i orterna att på somrarna
 skulle herregårdar i "Flätta och Säsör" ⁽²⁵⁾
 å underlydande hava vissa extra dagsverk

ACC. N.R. M 6224:15.
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Vikberg,
Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra "Bråkmåla."
Socken: Ålgö. Berättat av: Susanna Erlandsdotter m.f.
Uppteckningsår: 1939. Född år 1800. i Ålgös socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sam hette "Herradagar." Prästerna voro (26.
då jordbrukare och skulle från varje
rope i socknen hava vissa "Herradagar".
Bönderna legde då unga drängar att göra
sina dagverken till prästgården. Minfar
tog lön och fick betalt av Bönderna, men
kost fick han i Prästgårdsköket och sov-
platt i köladan. På kommande dagen
före marknad å Ålgöskulla (= nuvaran-
de Ålgöby) kommo 2 Västgötaknappar
till Prästgården, som skulle "komersa" (sälja
sina varor på marknaden.) Knallarnd er-
hölla mat mot betalning och sängplats
i ladan bland Prästens arbetare. Prästen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6224:16.

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge.

Socken: Ålgö.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år

Carl Viking,

Furåkra, "Kråksmåla".

Susanna Erlandsdotter.

1800 i Ålgösocken.

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

hette "Vadstedt" och var mäktig små, så (28)
det var dåligt med maten i Prostgårdskä-
ket. På kvällen fingo Sam till mat tunn
rågmjölsgröt och fjocksur mjölk att dop-
pa gröten uti. så åt man med träske-
lar. En av knallarna hade långt skägg
och gröten och mjölken kletade sig i skäg-
get, så det såg ut som ett stort kvalbo.
När dom slutat äta kom Prosten ut i kä-
ket och höll affanandakt förmanande
folket att frukta Gud, så slapp dom kam-
ma till Helvetet. Knallen, som höll på att
torka gröten ur skägget svarade då, "Ja,
Prostefar talar väl om att det finns ett

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6324:17.

Landskap: Småland.

Härad: Uppvisinge.

Socken: Ålgö.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av:

Carl Vikberg.

Adress:

Furåkra² Kråksmåla.

Berättat av:

Susanna Örlands Sätterup.

Född år

1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

helvete, men det kan väl aldrig finnas (28.
vårre Helvete än att sitta på Smålands
magra bygd å äta tunn gröt å utspinnad
mjölk med kvit. (= Träsked.) Om natten när
dom sova i ladan föll det regn ute. Knallar-
na voro missbelätna med sitt logi och
voru tidigt oppe, men Prosten var ej heller
morgansämning, han gick knallarna
till mötes för att få betalt för kost och logi.
Så satte dom sig vid vägkanthen och skra-
pade ihop blöt jord och började bygga
något, som liknade ett hus. Prosten
frågade, "Vad är det för ett hus?" "Känken byg-
ga?" "Om kyrka", svarade knallarna. "Så är

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 46224:18.
Landskap: Småland.
Härad: Uppvidinge.
Socken: Älgshult.
Uppteckningsår: 1939.
Upptecknat av: Carl Viking.
Adress: Furåkra, Kråkmoåla.
Berättat av: Susanna Erlandsdotter.
Född år 1800, i Älgshultssocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i framma mäner," sade Prosten, "Men I ska (2?)
len väl ha en präst i kyrkan," frågade han.
"Det ha vi tänkt, men vi finna ej så mycket
Lort, att det räcker till en Präst," blev svaret.
Prosten mottog Piken och gick utan att begära
betalning. Detta är verklighetsbildning.

Att knallarerna spunna med slända ha vi
aldrig hört talas om, men mormor (Susanna
Erlandsdotter) berättade att hennes mor i
unga år spunnit med slända. Se teckning
n:o 6. 2! Slända sedd före bränden hos min
Farbror Nils Jonsson, Björkebo, Älgshultssocken.
Man kan säga att slända var en spånsad-
len, som hade en liten krok i övre ändan

ACC. N.R.

M 6224:19.

Landskap: Småland.

Härad: Uppvidinge.

Socken: Ålgö.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av:

Erling Viking,

Adress:

Furåkra, "Kråksmåla."

Berättat av:

Susanna Erlandsdotter

Född år

1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

och på benen var en prissa för att lätta om⁽³⁰⁾
svängningen. Sländan smurrades med hög-
ra handen och träden virades om benen. Under
venstra armen höll kvinnan en liten käpp
på vilken linet var virat, så kvinnan kun-
de gå och spinna, så har mormor berättat,
ty jag har aldrig sett någon spinna med på-
dant som. Huru räkenskaperna fördes
under "Knalltiden" är svårt att säga.
Ty mufida bokföring var ej känd bland
almogen hos oss. När "lufshandel" ofta
förekam, så räknade de gamla i "god-
värden" till exempel värt 15 Saler (mufida myn)
& kr: 5 öre. Öst: En Saler "8 skilling." Öst: De gamla

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6224: 20

Landskap: Småland.

Uppptecknat av: Carl Vekius,

Härad: Öppvidinge.

Adress: Furåkra, Bråksmåla.

Socken: Ålgö.

Berättat av: Susanna Örlandsdotter.

Upppteckningsår: 1939

Född år 1800 i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

räkna de i "Tjog" (d. v. s. 20 styck.) 5. Tjog på
hundra, obs! men 6 Tjog på storhundradet.
Mormor talade flera gånger om att en Bam-
de Yfrän Hageskruu, Ålgö socken på mark
nad av danskar begärde för sina stora
oxar "5 Tjog daler." Dansarna bjödo "100 daler"
vilket var lika mycket, men det fick
ej rum i banden, och han sålde ej oxarna.
T.ex. Min farbror Nils Jansson och min mor-
mor Susanna Örlandsdotter räknade staver,
lönkarvar och halmkärvar så här "En Tjog
=(20 styck.) "En halvtjog"=(10 styck.) "halvannan
Tjog"=(30 styck.) eller t.ex. "En Tjog och tola,"
=(32 styck.) Eller "halvtredje Tjog"=(50 styck. o.m.v.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6924.21

Landskap: Småland.

Härad: Öppvidinge.

Socken: Ålgårds.

Uppteckningsår: 1989.

Upptecknat av:

Carl Viking,

Adress:

Furåkra, "Kriksmåla".

Berättat av:

Susanna Erlendsson

Född år

1800. i Ålgårds socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Obs! Enligt fädernas utsagor; så får⁽³²⁾
dades Västgötakvallarna, mest till kött,
från en ort i Västergötland, som hetta
"Rekarna, mera allmänt hos oss kvall-
labygden". I den orten sadet vara "Ma-
gert jordbruk, och folket idkade myc-
ken hemslöjd, som binåringar och
sålde sina alster överallt i Småland.
Se s.h. "Kvartarna" gingo och bura sina
varor, men där kunde (om varulag-
ret ej tog slut) vandra 2-3 locknar ige-
nam. Min mor (Enka i 22 år) vände strä-
hon reste på höstarna ända till Öland
och sålde för 250 kr. så långt fram som 1890.

Skriv endast på denna sida!